CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 7 mai 2026[1]

Cauzele conexate C-266/25 și C-267/25

I-Sete – Inovação, Soluções Económicas e Tecnologias Ecológicas, Lda.
împotriva
EDIA – Empresa de Desenvolvimento e Infra-estruturas do Alqueva, S. A.,
cu participarea:
DST Solar, S.A.,
Domingos da Silva Teixeira, S. A.,
Greenvolt Next Portugal, Lda.

[cereri de decizie preliminară formulate de Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto (Tribunalul Administrativ și Fiscal din Porto, Portugalia)]

„Trimitere preliminară – Proceduri care vizează căile de atac în materie de achiziții publice – Garanții privind o cale de atac efectivă – Exercitarea unei căi de atac împotriva actului de atribuire a contractului – Directiva 89/665/CEE – Articolul 2 alineatul (1) litera (a) și alineatele (3) și (4) – Suspendare automată a actului de atribuire atacat – Ridicare provizorie a efectului suspensiv – Proiecte finanțate sau cofinanțate din fonduri europene – Evaluare comparativă a intereselor în conflict – Prezumția existenței interesului public – Articolul 2 alineatul (5) – Procedură de adoptare de măsuri provizorii”

1. În anul 2024, legiuitorul portughez a modificat regimul general aplicabil căilor de atac de contencios administrativ urgente împotriva actelor de atribuire a contractelor de achiziții publice[2]. În temeiul acestei modificări, norma până atunci în vigoare (care implica suspendarea automată a actului de atribuire a contractului în cazul exercitării unei căi de atac) a fost completată cu o alta, care, în esență, impune ridicarea provizorie a acestei suspendări în cazul existenței unui risc de pierdere a finanțării unui contract finanțat sau cofinanțat din fonduri europene.

[1] Limba originală: spaniola.

[2] Modificarea a fost realizată prin Lei n.º 43/2024, de 2 de dezembro, que altera a Lei n.º 30/2021, de 21 de maio, que aprova medidas especiais de contratação pública (Legea nr. 43/2024 din 2 decembrie de modificare a Legii nr. 30/2021 din 21 mai de adoptare a unor măsuri speciale în materie de achiziții publice, denumită în continuare „Legea nr. 43/2024”). Legea nr. 43/2024 a adăugat mai multe articole (printre care articolul 25-A) la Lei n.º 30/2021, de 21 de maio, que aprova medidas especiais de contratação pública e altera o Código dos Contratos Públicos, aprovado em anexo ao Decreto-Lei n.º 18/2008, de 29 de janeiro, o Código de Processo nos Tribunais Administrativos, aprovado em anexo à Lei n.º 15/2002, de 22 de fevereiro, e o Decreto-Lei n.º 200/2008, de 9 de outubro (Legea nr. 30/2021 din 21 mai de adoptare a unor măsuri speciale în materie de achiziții publice și de modificare a Codului privind achizițiile publice, adoptat ca anexă la Decretul-lege nr. 18/2008 din 29 ianuarie, de modificare a Codului privind procedura contenciosului administrativ, adoptat ca anexă la Legea nr. 15/2002 din 22 februarie, precum și a Decretului-lege nr. 200/2008 din 9 octombrie, denumită în continuare „Legea nr. 30/2021” sau „Legea nr. 30/2021, modificată în 2024”).

2. Prin intermediul a două trimiteri preliminare care au fost conexate, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă noua reglementare națională este conformă cu Directiva 89/665/CEE[3].

I. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii. Directiva 89/665

3. Articolul 2 („Cerințe referitoare la căile de atac”) prevede:

„(1) Statele membre garantează că măsurile luate în privința căilor de atac menționate la articolul 1 prevăd competențe care să permită:

(a) adoptarea unor măsuri provizorii, cel mai rapid posibil și prin intermediul unor proceduri provizorii, în scopul remedierii presupusei încălcări sau prevenirii prejudicierii în continuare a intereselor respective, inclusiv măsuri de suspendare sau care să asigure suspendarea procedurii de atribuire a unui contract de achiziții publice sau a aplicării oricărei decizii luate de autoritatea contractantă;

[…]

(3) În cazul în care un organism de primă instanță, independent de autoritatea contractantă, soluționează o cale de atac privind decizia de atribuire a unui contract de achiziții publice, statele membre garantează că autoritatea contractantă nu poate încheia contractul înaintea luării unei decizii de către organismul menționat, cu privire la cererea de măsuri provizorii sau la calea de atac. Suspendarea nu încetează mai devreme de momentul expirării termenului suspensiv prevăzut la articolul 2a alineatul (2) și la articolul 2d alineatele (4) și (5).

(4) Cu excepția cazurilor prevăzute la alineatul (3) și la articolul 1 alineatul (5), exercitarea căilor de atac nu are în mod automat un efect suspensiv asupra procedurilor de atribuire a contractului la care se referă.

(5) Statele membre pot să prevadă că organismul responsabil cu soluționarea căilor de atac poate ține seama de efectele probabile ale măsurilor provizorii pentru toate interesele pasibile de a fi prejudiciate, precum și de interesul public, și poate decide să nu acorde astfel de măsuri, în cazul în care efectele lor negative sunt mai mari decât beneficiile.

[…]”

4. Articolul 2a („Termenul suspensiv”) prevede.

„(1) Statele membre garantează că persoanele menționate la articolul 1 alineatul (3) dispun de o perioadă de timp suficientă pentru exercitarea unei căi de atac efective împotriva deciziilor de atribuire a contractelor de achiziții publice adoptate de autoritățile contractante, prin adoptarea

[3] Directiva Consiliului din 21 decembrie 1989 privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind aplicarea procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice de produse și a contractelor publice de lucrări (JO 1989, L 395, p. 33, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 237), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind atribuirea contractelor de concesiune (JO 2014, L 94, p. 1).

dispozițiilor necesare care respectă condițiile minime stabilite la alineatul (2) din prezentul articol și la articolul 2c.

(2) Nu se poate încheia niciun contract, ca urmare a deciziei de a atribui un contract care intră sub incidența Directivei 2014/24/UE sau a Directivei 2014/23/UE, înainte de expirarea unui termen de cel puțin 10 zile calendaristice, începând cu ziua următoare trimiterii deciziei de atribuire a contractului către ofertanții și candidații interesați prin fax sau alte mijloace electronice sau, în cazul utilizării altor mijloace de comunicare, înainte de expirarea fie a unui termen de cel puțin 15 zile calendaristice începând cu ziua următoare transmiterii deciziei de atribuire a contractului către ofertanții și candidații interesați, fie a unui termen de cel puțin 10 zile calendaristice începând cu ziua următoare primirii deciziei de atribuire a contractului.

[…]”

5. Conform articolului 2d („Absența efectelor”):

„(1) Statele membre garantează declararea absenței efectelor unui contract de către un organism responsabil de soluționarea căilor de atac independent de autoritatea contractantă sau faptul că absența efectelor contractului menționat intervine în urma deciziei unui astfel de organism în oricare dintre următoarele cazuri:

[…]

(b) în cazul încălcării articolului 1 alineatul (5), a articolului 2 alineatul (3) sau a articolului 2a alineatul (2) din prezenta directivă, dacă această încălcare a privat ofertantul care formulează o cale de atac de posibilitatea de a introduce căi de atac precontractuale, în cazul în care încălcarea respectivă este combinată cu încălcarea Directivei 2014/24/UE sau Directivei 2014/23/UE, dacă această încălcare a afectat șansele ofertantului care formulează o cale de atac de a obține contractul;

[…]

(2) Efectele declarării absenței efectelor unui contract sunt prevăzute în dreptul intern.

Dreptul intern poate să prevadă anularea retroactivă a tuturor obligațiilor contractuale sau să anuleze numai acele obligații care urmează încă să fie executate. În acest ultim caz, statele membre prevăd aplicarea altor sancțiuni în sensul articolului 2e alineatul (2).

(3) Statele membre pot să prevadă posibilitatea ca organismul responsabil de soluționarea căilor de atac, independent de autoritatea contractantă, să nu declare un contract ca fiind lipsit de efecte, chiar dacă acesta a fost atribuit în mod ilegal potrivit alineatului (1), dacă acest organism constată, după analizarea tuturor aspectelor relevante, că motive imperative de interes general impun menținerea efectelor contractului. În acest caz, statele membre prevăd, în schimb, aplicarea unor sancțiuni alternative, în sensul articolului 2e alineatul (2).

Interesele economice legate de capacitatea contractului de a produce efecte pot fi avute în vedere ca motiv imperativ numai dacă, în circumstanțe excepționale, absența efectelor ar conduce la consecințe disproporționate.

Cu toate acestea, interesele economice în legătură directă cu contractul în cauză nu constituie motive imperative de interes general. Interesele economice în legătură directă cu contractul cuprind, printre altele, costurile generate de întârzieri în executarea contractului, costurile generate de lansarea unei noi proceduri de achiziții, costurile generate de schimbarea operatorului economic care realizează contractul și costurile cu privire la obligațiile legale generate de absența efectelor.

[…]”

B. Dreptul portughez

1. Legea nr. 43/2024

6. Prin modificarea Legii nr. 30/2021, Legea nr. 43/2024 a adăugat la aceasta articolul 25-A, care are următorul cuprins:

„1 – Acțiunile precontractuale de contencios administrativ cu caracter urgent, având ca obiect contestarea actelor de atribuire privind procedurile de executare a proiectelor finanțate sau cofinanțate din fonduri europene, suspendă în mod automat efectele actului atacat, cu condiția ca aceste acțiuni să fie introduse în termen de zece zile lucrătoare de la notificarea atribuirii către toți ofertanții.

2 – În termen de zece zile lucrătoare de la notificarea atribuirii către toți ofertanții, entitatea pârâtă poate solicita instanței ridicarea provizorie, fără audierea prealabilă a părții adverse, a efectului suspensiv automat, depunând înscrisuri probatorii sumare.

3 – Efectul suspensiv automat este ridicat provizoriu în cazul în care instanța constată, în mod sumar, într-un termen de cel mult 48 de ore, că sunt întrunite următoarele cerințe cumulative:

a) expirarea termenului de zece zile lucrătoare de la notificarea deciziei de atribuire către toți ofertanții;

b) riscul de pierdere a finanțării într-un contract de executare a unui proiect finanțat sau cofinanțat din fonduri europene.

4 – În sensul alineatului 3 litera b), se prezumă că există un risc de pierdere a finanțării în cazul în care există o legătură între obiectul contractului și executarea proiectelor finanțate sau cofinanțate din fonduri europene, astfel încât este suficient ca solicitantul să depună un document care să facă dovada deciziei de finanțare a proiectului în care este inclus contractul.

5 – În cazul în care efectul suspensiv este ridicat provizoriu, acest lucru se notifică de îndată reclamantului, care dispune de un termen de cinci zile pentru a solicita motivat menținerea efectului suspensiv automat până la soluționarea cererii de măsuri provizorii pentru motivul că nu sunt întrunite cerințele prevăzute la alineatul 3.

6 – În cazul în care reclamantul solicită menținerea efectului suspensiv automat, acest lucru este notificat entității pârâte pentru ca, în termen de șapte zile, să completeze motivele cererii deja formulate în temeiul alineatului 2 în scopul de a include în aceasta evaluarea comparativă a

intereselor publice și private în joc și prejudiciile care ar fi cauzate de menținerea efectului suspensiv.

7 – Reclamantul are la dispoziție șapte zile pentru a formula răspuns la cererea prevăzută la alineatul precedent, urmând ca, fără alte memorii scrise și în termen de cel mult șapte zile de la finalizarea măsurilor de cercetare judecătorească absolut necesare, instanța să se pronunțe asupra cererii de măsuri provizorii.

8 – Efectul suspensiv este ridicat în cazul în care, din evaluarea comparativă adecvată a tuturor intereselor publice și private în joc, reiese că prejudiciile care ar rezulta din menținerea acestuia le depășesc pe cele care ar putea rezulta din ridicarea sa.

9 – Prezentul regim se aplică atât contractelor încheiate în temeiul regimului procedural prevăzut de prezenta lege și al regimului procedural care rezultă din Código dos Contratos Públicos [(Codul privind achizițiile publice)] [4], cât și contractelor încheiate în temeiul celorlalte dispoziții legislative privind achizițiile publice.

10 – Pentru toate aspectele care nu sunt prevăzute la alineatele precedente, se aplică articolele 100-103-B din Código de Processo nos Tribunais Administrativos [(Codul privind procedura de contencios administrativ)]” [5].

2. Codul privind procedura de contencios administrativ

7. Articolul 103-A („Efect suspensiv automat”) prevede:

„1 – Acțiunile precontractuale de contencios administrativ având ca obiect contestarea actelor de atribuire privind procedurile cărora li se aplică dispozițiile articolului 104 alineatul 1 litera a) din Codul privind achizițiile publice suspendă în mod automat efectele actului atacat sau executarea contractului, în cazul în care acesta a fost deja încheiat, cu condiția ca aceste acțiuni să fie introduse în termen de zece zile lucrătoare de la notificarea atribuirii către toți ofertanții.

2 – Pe durata soluționării acțiunii, entitatea pârâtă și părțile adverse pot solicita instanței ridicarea efectului suspensiv prevăzut la alineatul precedent.

3 – Reclamantul are la dispoziție cinci zile pentru a formula răspuns la cererea de ridicare a efectului suspensiv, urmând ca, fără alte memorii scrise și în termen de cel mult șapte zile de la finalizarea măsurilor de cercetare judecătorească absolut necesare, instanța să se pronunțe asupra incidentului de procedură.

4 – Efectul suspensiv este ridicat în cazul în care, din evaluarea comparativă adecvată a tuturor intereselor publice și private în joc, reiese că prejudiciile care ar rezulta din menținerea acestuia le depășesc pe cele care ar putea rezulta din ridicarea sa.”

[4] Decreto-Lei n.º 18/2008, Código dos Contratos Públicos (Decretul-lege nr. 18/2008), de 29 de enero de 2008 (*Diário da República*, seria 1, nr. 20, din 29 ianuarie 2008), în versiunea în vigoare după modificarea sa prin Decreto-Lei n.º 111-B/2017 (Decretul-lege nr. 111-B/2017), de 31 de agosto de 2017 (*Diário da República*, seria 1, nr. 168, suplimentul al 2-lea, din 31 august 2017).

[5] Lei n.º 15/2002, Código de Processo nos Tribunais Administrativos (Legea nr. 15/2002, Codul privind procedura de contencios administrativ, denumit în continuare „CPTA”) (*Diário da República* nr. 45/2002, I seria A, nr. 45 din 22 februarie 2002).

II. Situația de fapt, litigiile și întrebările preliminare

8. EDIA – Empresa de Desenvolvimento e Infra-estruturas do Alqueva, S.A. (denumită în continuare „Edia” sau „autoritatea contractantă”) a lansat două proceduri de achiziții publice de lucrări destinate construirii de centrale fotovoltaice plutitoare pe diferite platforme:

– primul contract [6], în valoare de 17 619 893,50 euro, a fost atribuit către „Proposta CONSÓRCIO DSTSolar/DST”;

– al doilea contract [7], în valoare de 7 467 990,56 euro, a fost atribuit grupului de întreprinderi „Proposta Greenvolt/EDP”.

9. I-Sete – Inovação, Soluções Económicas e Tecnologias Ecológicas, Lda. (denumită în continuare „I-Sete”) a introdus o acțiune împotriva deciziilor de atribuire la Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto (Tribunalul Administrativ și Fiscal din Porto, Portugalia).

10. În cauza C-266/25, instanța de trimitere expune doar următoarea situație de fapt relevantă:

– „Executarea contractului de lucrări pentru construirea centralei fotovoltaice plutitoare pe platforma din Os Álamos, din zona Alqueva, este finanțată cu fonduri de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, în valoare totală de 45 000 000 de euro.”

– „Reclamanta contestă decizia prin care contractul de lucrări […] a fost atribuit grupului format din părțile interesate, întrucât consideră că oferta acestora ar fi trebuit să fie respinsă și susține în această privință, în esență, că soluția tehnică propusă de către acestea depășește limita puterii nominale, astfel cum este definită în caietul de sarcini, în regim de funcționare la o temperatură mai mică de 40°C.”

– „Reclamanta concluzionează că, în conformitate cu criteriul de atribuire definit, contractul de lucrări în cauză ar fi trebuit să îi fie atribuit, dat fiind că oferta sa era cea mai bună din punct de vedere economic.”

– „Entitatea pârâtă susține că, în conformitate cu contractul de finanțare încheiat (a se vedea punctul 1 de mai sus), data limită de executare a contractului de lucrări este 31 decembrie 2025, în caz contrar fondurile europene menționate urmând a fi pierdute.”

– „Aceasta consideră că, în cazul în care efectul suspensiv automat recunoscut în prezenta cauză în temeiul articolului 25-A alineatul 1 din Legea nr. 30/2021 […] (astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 43/2024 […]) nu este ridicat, există un risc semnificativ de pierdere a finanțării europene în cauză ca urmare a imposibilității de a executa contractul la termen.”

11. Descrierea situației de fapt relevante în cererea de decizie preliminară în cauza C-267/25 este similară cu cea din cauza C-266/25.

[6] „Empreitada de Construção da Central Fotovoltaica Flutuante da Estação Elevatória dos Álamos” (contract de lucrări pentru construirea centralei fotovoltaice plutitoare pe platforma din Os Álamos).

[7] „Empreitada de Construção das Centrais Fotovoltaicas Flutuantes da Estação Elevatória de S. Pedro e da Estação Elevatória de S. Matias” (contract de lucrări pentru construirea centralei fotovoltaice plutitoare pe platformele din San Pedro și San Matías).

12. Înainte de a se pronunța în fiecare litigiu cu privire la suspendarea efectelor actului de atribuire, Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto (Tribunalul Administrativ și Fiscal din Porto) sesizează Curtea cu următoarele întrebări preliminare, cu conținut identic în ambele cauze:

„1) Ridicarea provizorie a efectului suspensiv automat, fără audierea părții adverse, prevăzută la articolul 25-A alineatele 2 și 3 din Legea nr. 30/2021 […] astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 43/202[4] […] este conformă cu articolul 2d din Directiva [2007/66], în măsura în care acesta din urmă se interpretează în sensul că ridicarea unui asemenea efect depinde, în orice caz, de audierea părții adverse și de o apreciere prealabilă a tuturor aspectelor de fond în vederea adoptării deciziei în cauză?

2) Articolul 2d din directiva menționată trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei reglementări naționale potrivit căreia interesul economic privind o eventuală pierdere a fondurilor europene ca urmare a unei întârzieri în executarea unui proiect finanțat constituie un motiv imperativ de interes general care justifică ridicarea efectului suspensiv automat? Având în vedere interesele pe care aplicarea efectului suspensiv automat urmărește să le protejeze, o simplă pierdere economică este o consecință disproporționată compatibilă cu dispozițiile articolului 2d alineatul (3) al doilea paragraf?”

III. Procedura în fața Curții

13. Cererile de decizie preliminară au fost înregistrate la Curte la 8 aprilie 2025.

14. Edia, I-Sete, guvernele ceh și portughez, precum și Comisia Europeană au prezentat observații scrise. Cu excepția guvernului ceh, toți aceștia au participat la ședința care a avut loc la 5 martie 2026.

IV. Apreciere

A. Considerații introductive

15. Pentru o mai bună înțelegere a litigiului, este necesar să prezentăm, în sinteză, sistemul instituit prin articolul 25-A din Legea nr. 30/2021, modificată în 2024, în temeiul căruia:

– În etapa inițială, exercitarea în termenul prevăzut de lege a unei căi de atac urgente împotriva unei decizii de atribuire a unui contract de achiziții publice produce în mod automat suspendarea efectelor atribuirii în cauză [8].

– Într-o a doua (și eventuală) etapă, entitatea pârâtă [9] poate solicita instanței ca, fără audierea părții adverse, să ridice provizoriu suspendarea automată. Instanța trebuie să dea curs acestei cereri în cazul în care constată, în mod sumar, că există riscul pierderii finanțării europene, sens în care este suficient ca solicitantul să depună un document care să facă dovada deciziei de finanțare a proiectului în care este inclus contractul. În acest caz, suspendarea acordată inițial este ridicată provizoriu.

[8] În realitate, această etapă nu pare să prezinte nicio caracteristică specială în raport cu regimul general prevăzut la articolul 103-A din CPTA.

[9] Dispoziția face referire numai la „entitatea pârâtă”, expresie pe care o vom utiliza în continuare, la fel ca pe cea de „autoritate contractantă”.

– Într-o a treia etapă, după ce decizia de ridicare *provizorie* a suspendării automate a fost notificată reclamantului, acesta poate solicita menținerea (*rectius*, restabilirea) suspendării, cerere care este transmisă autorității contractante.

– În cele din urmă, instanța soluționează cererea de măsuri provizorii, ridicând efectul suspensiv în cazul în care, după ce a efectuat o evaluare comparativă a intereselor publice și private în joc, constată că prejudiciile rezultate din menținerea acestuia le depășesc pe cele care ar putea rezulta din ridicarea sa.

B. Dispozițiile dreptului Uniunii aplicabile

16. Întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere vizează interpretarea articolului 2d din Directiva 89/665.

17. În cadrul reglementării procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice, articolul 2d din Directiva 89/665 este dedicat absenței efectelor contractelor după încheierea acestora. Printre motivele care pot genera absența efectelor, cel prevăzut la alineatul (1) litera (b) din acest articol menționează încălcarea anumitor dispoziții (din aceeași directivă), dacă încălcarea în cauză a privat un ofertant de posibilitatea de a introduce căi de atac precontractuale.

18. Articolul 2d se înscrie, așadar, în domeniul *căilor de atac postcontractuale*. Acesta pornește de la premisa că contractul de achiziții publice a fost încheiat deja și că, din cauza anumitor vicii, este lipsit de efecte.

19. Cu toate acestea, în cele două cauze care fac obiectul trimiterii preliminare, controversa privește chestiuni legate de măsurile provizorii de protecție prevăzute la articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 89/665. Dispoziția națională a cărei compatibilitate cu această directivă este pusă în discuție (și anume articolul 25-A din Legea nr. 30/2021, modificată în 2024) se înscrie în cadrul *căilor de atac precontractuale*, astfel cum reiese din însuși titlul său.

20. Prin urmare, articolul 2d din Directiva 89/665 nu este aplicabil vicisitudinilor măsurilor provizorii solicitate împotriva actului de atribuire a unui contract, măsuri care sunt reglementate la articolul 2 din aceasta.

21. Articolul 2 din Directiva 89/665 reglementează în special procedura de urgență pentru solicitarea de măsuri provizorii [alineatul (1)], suspendarea automată a deciziei de atribuire [alineatul (3)] și competențele organismului responsabil de soluționarea căilor de atac de a acorda sau nu măsurile provizorii [alineatul (5)].

22. În consecință, întrebările preliminare trebuie abordate din perspectiva articolului 2 din Directiva 89/665, chiar dacă, în cadrul analizei acestora, poate fi util să se facă referire la articolul 2d din această directivă.

C. Prima întrebare preliminară

23. Instanța de trimitere are îndoieli că „[…] ridicarea provizorie a efectului suspensiv automat, fără audierea părții adverse, prevăzută la articolul 25-A alineatele 2 și 3 din Legea nr. 30/2021 […], astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 43/202[4]”, este conformă cu Directiva 89/665.

24. În temeiul articolului 25-A alineatele 2 și 3 din Legea nr. 30/2021, instanța, fără audierea prealabilă a părții adverse, ridică în mod provizoriu efectul suspensiv automat în cazul în care acest lucru este solicitat de entitatea pârâtă, care invocă riscul pierderii finanțării contractului.

25. Articolul 1 alineatul (1) al patrulea paragraf din Directiva 89/665 obligă statele membre să adopte măsurile necesare pentru a se asigura că deciziile autorităților contractante pot face obiectul unei proceduri de contestare *eficace*, în conformitate cu condițiile stabilite la articolele 2-2f din această directivă.

26. În concordanță cu obiectivul de a „asigur[a] respectarea deplină a dreptului la o cale de atac eficace […] în conformitate cu articolul 47 primul și al doilea paragraf din cartă”[10], Curtea a declarat că este necesar ca persoanele interesate „să dispună de o reală posibilitate de a formula o acțiune, *în special o cerere de măsuri provizorii*”, până la încheierea […] contractului[11].

27. Articolul 2 alineatul (3) din Directiva 89/665 prevede că o cale de atac împotriva deciziei de atribuire a unui contract trebuie soluționată de „un organism de primă instanță, independent de autoritatea contractantă”[12]. Introducerea acestei căi de atac împiedică autoritatea contractantă să încheie contractul.

28. Astfel, în conformitate cu articolul 2 alineatul (3) din Directiva 89/665, dreptul statelor membre trebuie să garanteze că autoritatea contractantă nu încheie contractul până când organismul de primă instanță în cauză nu se pronunță cu privire la cererea de măsuri provizorii sau la calea de atac. Această suspendare nu încetează înainte de expirarea termenului prevăzut de alte dispoziții din Directiva 89/665[13].

29. Conform articolului 2 alineatul (4) din Directiva 89/665, cazul prevăzut la articolul 2 alineatul (3) se încadrează printre cele în care calea de atac are efect suspensiv automat.

30. Legislația națională în litigiu respectă, într-o primă etapă, caracterul automat al suspendării efectelor actului de atribuire: simpla exercitare a unei căi de atac împotriva acestui act (în termen de zece zile lucrătoare de la notificarea acestuia) are ca efect, *ex lege*, lipsirea temporară de efecte a actului de atribuire.

31. Problema apare atunci când o autoritate contractantă („entitatea pârâtă”) *reacționează* împotriva suspendării efectelor actului de atribuire, invocând faptul că, întrucât este vorba despre un contract finanțat sau cofinanțat din fonduri europene, există riscul pierderii acestei finanțări.

32. În această ipoteză, legislația în litigiu *obligă* instanța să ridice provizoriu suspendarea, fără audierea prealabilă a persoanei care a introdus calea de atac care a determinat această suspendare[14]. Ridicarea obligatorie a suspendării are loc, de asemenea, în lipsa oricărei analize a intereselor în joc.

[10] Considerentul (36) al Directivei 2007/66.

[11] Ordonanța din 23 aprilie 2015, Comisia/Vanbreda Risk & Benefits [C-35/15 P(R), EU:C:2015:275, punctul 29], în care se citează Hotărârea din 11 septembrie 2014, Fastweb (C-19/13, EU:C:2014:2194, punctul 60). Sublinierea noastră.

[12] În ceea ce privește această dispoziție, facem trimitere la Concluziile pe care le-am prezentat în cauza CROSS Zlín (C-303/22, EU:C:2023:652, punctul 44 și următoarele).

[13] Regimul termenului suspensiv este reglementat în mod detaliat la articolul 2a.

[14] Această obligație a instanței există atunci când sunt îndeplinite două cerințe formale: să se fi reacționat într-un anumit termen (zece zile lucrătoare de la notificarea atribuirii) și să se fi depus un document care să facă dovada deciziei de finanțare a proiectului.

33. Prima întrebare preliminară se axează nu doar pe ridicarea suspendării automate deja obținute, ci și pe lipsa audierii prealabile (în această a doua etapă a incidentului de procedură) a persoanei care a introdus calea de atac și a obținut suspendarea automată a actului de atribuire.

34. Vom analiza separat cele două aspecte ale normei în litigiu: a) ridicarea în sine a suspendării automate și b) absența reclamantului în această etapă a soluționării cererii de măsuri provizorii.

1. Ridicarea suspendării automate

35. În ceea ce privește ridicarea suspendării automate a efectelor actului de atribuire, am precizat deja că articolul 2 alineatele (3) și (4) din Directiva 89/665 impune ca exercitarea unei căi de atac împotriva actului de atribuire să suspende automat efectele acestui act [15].

36. Suspendarea trebuie menținută (pentru a garanta că autoritatea contractantă nu poate încheia contractul) până la momentul „luării unei decizii de către organismul [care soluționează calea de atac], cu privire la cererea de măsuri provizorii sau la calea de atac” [articolul 2 alineatul (3) din Directiva 89/665].

37. Motivul acestei prevederi are la bază protecția juridică integrală care trebuie garantată înainte de încheierea contractului, în temeiul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 89/665, „într-un stadiu în care încălcările încă pot fi corectate” [16]. Ofertanților li se asigură astfel posibilitatea reală de a introduce o cale de atac eficace și nu doar de a se confrunta ulterior cu fapte consumate [17].

38. Legislația în litigiu introduce însă o regulă care pune în discuție suspendarea automată a deciziei de atribuire, înlocuind-o cu o alta, cu sens contrar: suspendarea automată se ridică înainte ca organismul competent să se pronunțe cu privire la cererea de măsuri provizorii sau la calea de atac, în cazul în care autoritatea contractantă solicită acest lucru (și invocă faptul că s-ar putea pierde finanțarea europeană a contractului).

39. Cu toate că decizia de trimitere nu se exprimă în acești termeni, singurul sens pe care îl are regula „ridicării suspendării automate” este de a înlesni încheierea contractului începând de la acest moment, fără a aștepta decizia ulterioară a organismului responsabil de soluționarea căii de atac (în general, un judecător). Singurul obstacol care împiedica autoritatea contractantă să încheie contractul în cauză cu ofertantul desemnat de aceasta era suspendarea automată, care dispare ca urmare a răspunsului autorității contractante în privința acesteia.

[15] Articolul 2 alineatul (4) din Directiva 89/665 este neechivoc: „Cu excepția cazurilor prevăzute la alineatul (3) și la articolul 1 alineatul (5), exercitarea căilor de atac nu are în mod automat un efect suspensiv asupra procedurilor de atribuire a contractului la care se referă.” Prin urmare, *a contrario sensu*, în cazul prevăzut la articolul 2 alineatul (3) din Directiva 89/665, efectul suspensiv al exercitării acțiunii este automat.

[16] Hotărârea din 11 septembrie 2014, Fastweb (C-19/13, EU:C:2014:2194, punctele 34 și 59).

[17] În ședință, guvernul portughez a susținut că ofertantului respins îi rămâne întotdeauna la dispoziție acțiunea în răspunderea administrativ-patrimonială pentru a obține despăgubiri pentru prejudiciile cauzate de executarea contractului. În această privință, Comisia a argumentat că articolul 2 din Directiva 89/665 impune statelor membre să garanteze nu doar faptul că persoanele prejudiciate de o încălcare obțin despăgubiri, ci și că se adoptă măsuri provizorii, cel mai rapid posibil și prin intermediul unor proceduri provizorii, în scopul remedierii încălcării. Dacă s-ar acorda prioritate absolută interesului reprezentat de pierderea finanțării europene, articolul 2 alineatul (1) litera (a) din Directiva 89/665, citit în lumina alineatului (5) din același articol, ar fi lipsit de conținut: din cele două dispoziții rezultă că, la adoptarea acestor măsuri provizorii, trebuie să se țină seama de toate interesele pasibile de a fi prejudiciate.

40. În ședință, toate părțile (inclusiv guvernul portughez și autoritatea contractantă) au confirmat că ridicarea suspendării automate îi permite autorității contractante să încheie contractul [18]. Astfel cum în mod corect susțin Comisia și guvernul ceh, această constatare implică faptul că dispoziția în litigiu nu este conformă cu articolul 2 din Directiva 89/665.

41. Nimic din Directiva 89/665 nu permite ca dreptul intern să introducă o excepție de o asemenea anvergură de la dispoziția explicită potrivit căreia exercitarea căii de atac împotriva deciziei de atribuire implică suspendarea automată a executării acesteia până când organismul responsabil de soluționarea sa se pronunță cu privire la cererea de măsuri provizorii sau la calea de atac.

42. Dispoziția în litigiu are ca efect, subliniem din nou, o inversare a cerinței de la articolul 2 din Directiva 89/665: regimul acesteia din urmă este înlocuit cu un altul, care implică o modificare radicală a efectului automat al exercitării căii de atac. Caracterul automat al suspendării inițiale se transformă în ridicarea automată a acestei suspendări.

43. În plus, trebuie să se țină seama de faptul că, potrivit normei în litigiu, organismul responsabil de soluționarea căii de atac nu dispune de nicio marjă de apreciere pentru a decide în acel moment dacă ridică sau nu suspendarea automată: astfel cum am precizat deja, este suficient ca autoritatea contractantă să solicite acest lucru în termenul prevăzut și să depună un document care să facă dovada deciziei de finanțare a proiectului. În această etapă a incidentului de procedură, organismul responsabil de soluționarea căii de atac nu poate, așadar, să evalueze el însuși interesele publice și private în joc.

44. Autonomia (relativă) de care dispun statele membre pentru a stabili modalitățile procedurilor care vizează căile de atac, în limitele Directivei 89/665, nu poate eluda o dispoziție imperativă a acestei directive precum cea care impune suspendarea automată pe care o determină exercitarea căii de atac până când organismul responsabil de soluționarea căii de atac se pronunță cu privire la aceasta.

2. Audierea reclamantului în această etapă a incidentului de procedură

45. Incompatibilitatea dispoziției naționale în litigiu cu articolul 2 din Directiva 89/665 este accentuat de faptul că ridicarea suspendării automate are loc *inaudita altera parte*, cu alte cuvinte fără ca solicitantul să poată invoca nimic în legătură cu cererea autorității contractante.

46. Absența reclamantului în această etapă procedurală nu este compatibilă cu normele de bază care reglementează căile de atac prevăzute de Directiva 89/665.

47. Guvernul portughez susține că niciunul dintre cele nouă alineate ale articolului 2 din Directiva 89/665 nu impune ca reclamantul să fie audiat atunci când instanța refuză să dispună o măsură provizorie precum suspendarea procedurii de atribuire [19]. Acesta adaugă că articolul menționat lasă la latitudinea statelor membre să stabilească dacă și în ce moment reclamantul poate interveni în cazurile în care instanța consideră că trebuie să refuze acordarea măsurilor provizorii [20].

[18] Guvernul portughez a precizat că ridicarea suspendării automate permite continuarea procedurilor de semnare a contractului, de încheiere a acestuia și chiar executarea sa. El a adăugat că, totuși, în practică, aceste acte necesită un anumit timp, astfel încât până atunci se va fi putut lua o decizie pe fond cu privire la măsura provizorie solicitată.

[19] Punctul 23 din observațiile scrise ale guvernului portughez.

[20] Punctul 24 din observațiile scrise ale guvernului portughez.

48. Considerăm că această abordare nu este corectă: ceea ce este în joc în acest caz este tocmai eliminarea unei garanții esențiale a căii de atac, astfel cum este prevăzută la articolul 2 din Directiva 89/665 (și anume suspendarea automată a atribuirii contractului, care are loc la cererea reclamantului). Dacă autoritatea contractantă contestă, la rândul ei, suspendarea și solicită ridicarea acesteia, cerințele principiului contradictorialității procedurale implică faptul că partea adversă trebuie să fie ascultată înainte ca instanța să ia o decizie în această privință.

49. S-ar putea susține că intervenția reclamantului este prevăzută la articolul 25-A alineatele 5, 6 și 7 din Legea nr. 30/2021, ceea ce, într-o anumită măsură, ar putea constitui o soluție pentru a remedia absența sa anterioară (obligatorie). Guvernul portughez califică această remediere drept „mecanism al dezbaterii contradictorii amânate” [21].

50. Suntem totuși de părere că o intervenție *ex post*, prin care reclamantul solicită restabilirea suspendării automate după ridicarea acesteia, decisă în absența sa, nu este suficientă pentru a remedia deficiența procedurală gravă la care am făcut referire anterior.

51. *Dezbaterea contradictorie amânată* la care se referă guvernul portughez nu poate suplini, subliniem din nou, intervenția prealabilă a reclamantului, autorul cererii a cărei depunere a condus la suspendarea automată a actului de atribuire. Reclamantului trebuie să i se recunoască cel puțin posibilitatea de a formula observații *înainte* de a se dispune ridicarea acestei suspendări.

52. În orice caz, este de neînțeles de ce demersurile prevăzute la articolul 25-A alineatele 5, 6 și 7 din Legea nr. 30/2021 nu ar putea fi efectuate după ce autoritatea contractantă a depus cererea de ridicare a suspendării [22]. Această cerere ar fi comunicată reclamantului, care ar putea formula observații în favoarea menținerii suspendării.

53. De fapt, în conformitate cu articolul 103-A din CPTA, care prevede regimul comun al efectului suspensiv automat al acțiunilor precontractuale de contencios administrativ, reclamantul dispune de un termen scurt (cinci zile) pentru a formula răspuns la cererea de ridicare a suspendării automate a actului de atribuire a contractului, formulată de partea adversă. Se respectă astfel principiul fundamental al contradictorialității.

54. În ședință, EDIA și guvernul portughez au susținut că noua reglementare răspundea intenției de a armoniza termenul de încheiere a contractului (30 de zile), prevăzut de legislația comună în materie de achiziții publice, cu termenul prevăzut pentru soluționarea incidentului de procedură privind ridicarea definitivă sau menținerea suspendării actului de atribuire [23].

55. Or, pe lângă faptul că acest argument nu explică de ce partea adversă nu este audiată (ar fi suficient ca termenele să se repartizeze între autoritatea contractantă și reclamant), el evidențiază o anumită incoerență a modelului: dacă nu greșim, din compararea duratei procedurilor rezultă că procedura excepțională de la articolul 25-A din Legea nr. 30/2021 se întinde pe o perioadă de 28 de zile, în timp de procedura generală prevăzută de CPTA (în funcție de promptitudinea autorității contractante în depunerea cererii de ridicare a suspendării automate) ar putea fi soluționată în doar 13 zile, care le includ și pe cele corespunzătoare audierii părții adverse.

[21] Punctul 25 din observațiile scrise ale guvernului portughez.

[22] În ședință, guvernul portughez a oferit o singură explicație (insuficientă) cu privire la această măsură, și anume urgentarea procedurii.

[23] Argumentul pornea de la premisa că instanțele portugheze respectă în mod strict termenele procedurale și că soluționează incidentul de procedură înainte de expirarea termenului de 30 de zile prevăzut de legislația în materie de achiziții publice. I-Sete nu este de acord că acest lucru se întâmplă în practică.

3. Concluzie intermediară

56. Considerațiile care precedă ne determină să propunem un răspuns negativ la prima întrebare preliminară: o reglementare națională care impune ridicarea provizorie a efectului suspensiv automat inerent exercitării unei căi de atac împotriva actului de atribuire a unui contract a) fără audierea reclamantului care a solicitat suspendarea actului în cauză și b) fără a permite instanței să aprecieze, în acel moment, interesele publice și private în joc nu este compatibilă cu articolul 2 din Directiva 89/665.

D. A doua întrebare preliminară

57. În prima parte a acestei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă „[…] interesul economic privind o eventuală pierdere a fondurilor europene ca urmare a unei întârzieri în executarea unui proiect finanțat constituie un motiv imperativ de interes general care justifică ridicarea efectului suspensiv automat”.

58. Răspunsul la întrebarea astfel formulată depinde de momentul procedural la care ea face referire:

– Dacă aceasta se referă la a doua etapă a acțiunii precontractuale (și anume la ridicarea suspendării *inaudita altera parte* și fără posibilitatea ca instanța să evalueze comparativ interesele publice și private), răspunsul l-am furnizat deja în cadrul celui dat la prima întrebare a instanței de trimitere: acest mecanism pur și simplu nu respectă Directiva 89/665.

– Dacă, dimpotrivă, întrebarea vizează incidența factorului de risc (eventuala pierdere a finanțării europene a proiectului) asupra deciziei finale a organismului responsabil de soluționarea cererii de măsuri provizorii, odată îndeplinite formalitățile prevăzute la articolul 25-A alineatele 5, 6 și 7 din Legea nr. 30/2021, scenariul este diferit și merită o analiză mai detaliată.

59. Considerațiile noastre ulterioare se referă la acest al doilea scenariu.

60. Articolul 2 alineatul (5) din Directiva 89/665 permite ca organismul responsabil de soluționarea căii de atac să țină seama de efectele probabile ale măsurilor provizorii pentru *toate* interesele pasibile de a fi prejudiciate [24].

61. Printre acestea se numără: a) cele ale ofertanților respinși, care doresc ca încheierea contractului de achiziții publice să nu aibă loc și b) interesele generale, fie cele care vizează celeritatea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice și eficiența acțiunii administrative, fie cele care urmăresc evitarea pierderii unei surse de finanțare pentru contractul însuși.

62. În conformitate cu articolul 2 alineatul (5) din Directiva 89/665, organismul responsabil de soluționarea definitivă a cererii de măsuri provizorii trebuie să evalueze comparativ interesele publice și private în joc. Precizăm încă o dată că, prin această dispoziție, legiuitorul Uniunii a urmărit să concilieze interesele ofertantului respins cu cele ale autorității contractante (precum și cu cele ale adjudecatarului deja desemnat) și cu restul intereselor publice.

[24] Hotărârea din 18 ianuarie 2024, CROSS Zlín (C-303/22, EU:C:2024:60, punctele 61 și 62).

63. În opinia guvernului portughez, legislația în litigiu urmărește un obiectiv de interes public recunoscut de Uniune: garantarea celerității procedurilor de atribuire pentru a executa, înainte de 31 decembrie 2025, proiecte de importanță strategică pentru dezvoltarea națională, precum și pentru a păstra astfel finanțarea europeană care a fost alocată Republicii Portugheze pentru aceste proiecte.

64. Într-adevăr, asigurarea celerității procedurilor de achiziții publice constituie un obiectiv legitim de interes public [25]. Totuși, acest obiectiv nu este singurul și nici cel care trebuie să prevaleze în toate cazurile.

65. Este de asemenea legitim ca autoritățile portugheze, inclusiv puterea legislativă, să urmărească să nu piardă finanțarea europeană alocată anumitor contracte care beneficiază de acest tip de finanțare. Eventuala pierdere economică derivată din riscul pierderii finanțării europene constituie un interes public de care organismul responsabil de soluționarea căii de atac trebuie să țină seama în aprecierea sa, în conformitate cu articolul 2 alineatul (5) din Directiva 89/665.

66. În aceste condiții, esențial este ca organismul responsabil de soluționarea căii de atac să dispună în continuare de competența de a evalua comparativ interesele în joc, fără ca amenințarea pierderii finanțării europene să poată constitui *singurul* motiv pentru a dispune ridicarea suspendării efectelor actului de atribuire a contractului.

67. Împărtășim opinia guvernului ceh [26] că, în cazul în care eventualei pierderi a finanțării europene i se adaugă alte considerente care decurg din contextul contractului (de exemplu, importanța sa critică pentru apărare, pentru securitate sau pentru implementarea unor infrastructuri esențiale), organismul responsabil de soluționarea căii de atac ar putea, în urma unei aprecieri individualizate în sensul articolului 2 alineatul (5) din Directiva 89/665, să conchidă că aceste interese publice prevalează asupra intereselor ofertanților și să ridice în mod legitim efectul suspensiv.

68. Aceste considerații ne determină să excludem că riscul pierderii finanțării poate opera ca motiv imperativ de interes general care ar înclina balanța, întotdeauna și prin definiție, în favoarea autorității contractante, în detrimentul persoanei care exercită o cale de atac împotriva deciziilor sale [27].

69. Dacă protecția interesului public care constă în valorificarea fondurilor europene ar avea o prioritate absolută, acest lucru ar putea favoriza acțiuni oportuniste din partea autorităților contractante care, prin invocarea acestui interes, ar fi tentate să atribuie în mod ilegal contracte de achiziții publice pentru executarea de proiecte finanțate în acest mod, cunoscând faptul că actele lor de atribuire nu ar fi niciodată suspendate.

[25] „[…] interesul ca respectivele contracte de achiziții publice să poată fi încheiate fără întârzieri excesive constituie un asemenea interes public” (Hotărârea din 18 ianuarie 2024, CROSS Zlín, C-303/22, EU:C:2024:60, punctul 62). Cu toate acestea, în ceea ce privește obligația de a informa persoanele interesate cu suficientă claritate cu privire la termenele de exercitare a căilor de atac aplicabile anumitor decizii ale autorității contractante, Curtea consideră că „[l]ipsa unei astfel de informări nu se poate justifica prin obiectivul de celeritate a procedurii” (Hotărârea din 28 ianuarie 2010, Comisia/Irlanda, C-456/08, EU:C:2010:46, punctul 63).

[26] Punctul 18 din observațiile scrise ale guvernului ceh.

[27] În ședință, guvernul portughez, după ce a afirmat că evaluarea comparativă vizează toate interesele implicate, a precizat că unele instanțe acordă o pondere decisivă riscului de pierdere a finanțării sau cofinanțării europene. I-Sete a explicat că instanțele au trecut de la o evaluare comparativă completă la o apreciere a riscului de pierdere a finanțării europene drept circumstanță excepțională și prevalentă.

70. Interpretat astfel, articolul 25-A alineatul 8 din Legea nr. 30/2021 (care, așa cum am precizat deja, reproduce conținutul articolului 103-A alineatul 4 din CPTA) nu este incompatibil cu articolul 2 alineatul (5) din Directiva 89/665. Dispoziția națională conferă organului responsabil de soluționarea măsurilor provizorii competența de a evalua comparativ și în mod adecvat toate interesele publice și private în joc pentru a aprecia dacă prejudiciile care ar rezulta din menținerea efectului suspensiv le depășesc pe cele care rezultă din ridicarea sa.

71. În cadrul acestei aprecieri, organismul responsabil de soluționarea căii de atac poate, într-adevăr, să evalueze *periculum in mora* (concretizat în riscul ca întârzierea să conducă la pierderea finanțării), dar și restul factorilor care, în general, sunt luați în considerare pentru a se pronunța cu privire la măsurile provizorii. Printre aceștia din urmă, organismul menționat trebuie să aprecieze existența unui *fumus boni iuris* în privința acțiunii exercitate de ofertantul a cărui propunere a fost respinsă.

72. În acest stadiu, este oportun să revenim la aspectul dacă articolul 2d alineatul (3) din Directiva 89/665 este util pentru a răspunde la prima parte a celei de a doua întrebări preliminare.

73. Ca urmare a modificării sale prin Directiva 2007/66/CE [28], Directiva 89/665 oferă [considerentele (21) [29] și (22) [30] ale Directivei 2007/66 și articolele 2d și 2e din Directiva 89/665, cu modificările ulterioare], în cazul contractelor a căror nulitate ar trebui să se constate în principiu, având în vedere originea lor ilicită, posibilitatea „de a recunoaște o parte sau toate efectele lor în timp”, cu alte cuvinte de a menține efectele contractului, fără a se aduce atingere aplicării sancțiunilor corespunzătoare și cererilor de daune interese [31].

74. Astfel cum am precizat deja, articolul 2d din Directiva 89/665 se aplică etapei postcontractuale, iar nu celei precontractuale. Prin urmare, dispozițiile sale nu se pot extinde la regimul măsurilor provizorii care figurează la articolul 2 din aceeași directivă.

75. Dacă, în pofida celor menționate anterior, s-ar dori identificarea unui criteriu de orientare în conținutul articolului 2d alineatul (3) din Directiva 89/665, ar trebui să se țină seama de faptul că această dispoziție:

– Permite ca un contract să nu se declare ca fiind lipsit de efecte, chiar dacă acesta a fost atribuit în mod ilegal, în cazul în care motive imperative de interes general *impun* menținerea efectelor contractului în cauză.

– Permite ca interesele economice să fie considerate motive imperative (de interes general) pentru menținerea efectelor contractului numai dacă, în circumstanțe excepționale, absența efectelor acestui contract ar conduce la consecințe disproporționate.

76. Criteriile prevăzute la articolul 2d alineatul (3) din Directiva 89/665 sunt destinate să permită, în anumite condiții, menținerea efectelor unui contract atribuit în mod ilegal. În aceeași măsură, acestea nu sunt aplicabile unei situații în care, fără să se fi încheiat contractul, instanța poate suspenda efectele atribuirii.

[28] Directiva 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2007 (JO 2007, L 335, p. 31).

[29] „[…] Dreptul intern ar putea, prin urmare, să prevadă anularea retroactivă a tuturor obligațiilor contractuale (*ex tunc*) sau, invers, să limiteze domeniul anulării la obligațiile care urmează să fie executate (*ex nunc*)”.

[30] „[…] statele membre pot acorda organismului responsabil de soluționarea căilor de atac posibilitatea de *a nu periclita contractul sau de a recunoaște o parte sau toate efectele sale în timp*, în cazul în care circumstanțe excepționale ale situației respective necesită respectarea anumitor rațiuni imperative referitoare la un interes general”. Sublinierea noastră.

[31] Reluăm aici considerațiile pe care le-am expus în Concluziile în cauza CROSS Zlín (C-303/22, EU:C:2023:652, punctul 80).

77. Această parte a răspunsului nostru se corelează cu întrebarea finală pe care instanța de trimitere o formulează în cadrul celei de a doua întrebări preliminare: „[…] o simplă pierdere economică este o consecință disproporționată compatibilă cu dispozițiile articolului 2d alineatul (3) al doilea paragraf [din Directiva 89/665]?”

78. Făcând abstracție de trimiterea la articolul 2d din Directiva 89/665, din motivele pe care le-am analizat deja, aprecierea ponderii mai mari sau mai mici a intereselor publice și private în cauză revine organismului responsabil de soluționarea căii de atac, ținând seama de toate circumstanțele fiecărui caz în parte. Nu există o soluție abstractă care să poată fi generalizată pentru a stabili dacă o opțiune (ridicarea suspendării) este mai mult sau mai puțin proporțională decât cealaltă (menținerea aceleiași suspendări până la soluționarea căii de atac exercitate împotriva atribuirii contractului).

V. Concluzie

79. În temeiul considerațiilor care precedă, propunem să se răspundă întrebărilor preliminare adresate de Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto (Tribunalul Administrativ și Fiscal din Porto, Portugalia) după cum urmează:

„Articolul 2 alineatele (3), (4) și (5) din Directiva 89/665/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind aplicarea procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice de produse și a contractelor publice de lucrări

trebuie interpretat în sensul că:

se opune unei reglementări naționale care, doar prin justificarea faptului că un contract face obiectul unei finanțări sau cofinanțări europene, impune instanței naționale, la cererea autorității contractante, să ridice în mod provizoriu suspendarea efectului suspensiv automat al exercitării unei căi de atac împotriva deciziei de atribuire a unui contract de achiziții publice;

nu se opune unei reglementări naționale care conferă instanței responsabile de soluționarea măsurilor provizorii competența de a evalua comparativ și în mod adecvat toate interesele publice și private în joc pentru a aprecia dacă prejudiciile care ar rezulta din menținerea efectului suspensiv le depășesc pe cele care ar putea rezulta din ridicarea sa. Nimic nu împiedică includerea printre aceste interese publice, ca factor suplimentar de apreciere care nu are în mod necesar caracter prevalent, a celui referitor la evitarea pierderii finanțării sau cofinanțării europene a proiectului de construcție care face obiectul contractului.”